

УДК: 330.341.(477)
DOI: 10.36919/2312-7812.2.2022.113

О.В. Куриліна

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В статті зроблений аналіз сучасної ситуації в Україні із врахуванням повноцінного військового вторгнення, як наслідок введення військового стану в Україні, збільшення тіньової та корупційної діяльності. Корупційні діяння у період війни несуть велику загрозу для національної безпеки держави. Особливо це стосується військово-промислового комплексу. Внаслідок корупційних дій виникла тіньова діяльність, яка спричинила до продажу за безцінь військового майна та техніки.

Скореговане авторське визначення терміну «корупція» в сучасних умовах, це явище загрозове для демократичних економік, носить транзитивно-міжнародний характер. Корупційні діяння можуть проявлятися на мікро, макро, та мега рівнях.

The article analyzes the current situation in Ukraine, taking into account a full-fledged military invasion, as a result of the introduction of martial law in Ukraine, an increase in shadow and corruption activities. Corrupt acts during the war pose a great threat to the national security of the state. This is especially true of the military industrial complex. As a result of corruption, shadow activities arose, which led to the sale of military property and equipment for nothing.

The corrected author's definition of the term «corruption» in modern conditions, this phenomenon is threatening to democratic economies, is transitive-international in nature. Corrupt acts can manifest themselves at the micro, macro, and mega levels.

Ключові слова: тіньова економіка, економічна злочинність, відмивання грошей, тероризм, гібридна корупція, міжнародна тіньова діяльність.

Keywords: Terrorism, corruption, hybrid corruption, corruption acts, international underground activity.

Постановка проблеми. Формування концепції нової економічної стратегії вдосконалення економічної безпеки держави, відповідно до дійсних загроз війни. Забезпечення ефективної боротьби з корупцією в умовах транзитивної економіки, визначення пріоритетних напрямків економічної діяльності, які потребують розробки новітніх гібридних методик по профілактиці та запобіганню корупційним проявам тощо.

Корупція підриває авторитет держави серед світових донорів підтримки України в умовах війни, відповідно виходить на перший план серед усіх загроз. У зв'язку із чим постає нагальна потреба у запровадженні нових заходів боротьби з корупцією та відмиванням грошей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню зазначеної проблематики приділяли увагу такі вчені, Л. Абалкін, В. Бородюк, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Засанський, А. Іващенко, Ю. Козлов, О. Осипенко, С. Пирожков, Т. Приходько, В. Попович, В. Предборський, О. Турчинов, та ін.

У наукових дослідженнях дані питання не розглядались із врахуванням сучасної трансформації економічної системи України. Моментальне зростання корупційних явищ в умовах війни виходить на перший план серед усіх загроз національній безпеці

держави. Стрімке поширення тіньової економіки та тіньової діяльності впливає на наповнення бюджету держави, що в свою чергу не дає можливості фінансово забезпечити ефективну роботу стратегічних галузей, зокрема виконання держзамовлень для оборонного комплексу України, тощо.

Мета статті. Дати оцінку сучасному стану організації міждержавної координації при проведенні фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та антикорупційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показав час, корупція є багатограним явищем, яка проявляється у всіх ланках життя. Зокрема, Служба безпеки України заявляє про ліквідацію масштабної корупційної схеми в Державній службі з надзвичайних ситуацій, пов'язаної з вимаганням хабарів від підприємців за погодження дозвільної документації. Учасниками злочинної схеми є посадовці ДСНС України та керівники її регіональних підрозділів, серед яких управління у Дніпропетровській, Харківській, Житомирській, Кіровоградській, Рівненській, Львівській, Чернігівській, Волинській, Чернівецькій, Хмельницькій та Запорізькій областях, а також посадовці інших держустанов, які залучили до участі приватних осіб. За даними слідства, зловмисники організували схему отримання прибутків від підприємців за погодження дозвільних документів з питань пожежної безпеки для громадських будівель і споруд. Для цього вони вступили у змову із фізичною-особою підприємцем.

Службовці ДСНС вимагали від керівників великих торгових центрів та компаній хабарі за швидке підписання та реєстрацію технічної документації для ведення підприємницької діяльності. Підпис і печатка на дозвільному документі коштувала залежно від площі об'єкту.

Повідомляється, що правоохоронці провели понад 50 обшуків по всій Україні. Наразі повідомлено про підозру шістьом особам: підприємцю - у наданні неправомірної вигоди службовій особі. Службовій особі ЦА ДСНС України і чотирьом службовим особам територіальних підрозділів ДСНС України - в одержанні неправомірної вигоди. Вирішується питання про обрання їм запобіжного заходу.

Водночас, СБУ каже, що було викрито десятки посадовців ДСНС, які брали хабарі за фіктивне погодження дозвільних документів.

Щомісячні «прибутки» зловмисників від організованої ними злочинної «схеми», за даними спецслужби, становили понад 10 млн. грн. [20]

Велику загрозу безпеці держави становить корупція у судовій діяльності. Це затягування рішень по судових справах, які несуть великий соціально - політичний резонанс. Можна навести масу прикладів глумління над пенсіонерами силових структур України, які, незважаючи на свій вік, виступили у тяжкий час для України на її захист. Такі справи потрібно вирішувати моментально, а винних судів, чиновників, які своїми діями підривають авторитет принципів справедливості притягувати до відповідальності.

Деякі корупціонери намагаються уникнути покарання. Так, Центр протидії корупції звернув увагу на те, що з початку війни деякі фігуранти справ про корупцію почали активно виставляти себе у соціальних мережах патріотами, та говорити про волонтерську допомогу Збройним силам України. (Українська правда. [21])

Корупція є джерелом економічної транснаціональної злочинності, яка створює умови діяльності терористичних організацій які утворюють терористичні держави .

Моделювання дій відповідно до теперішніх загроз національній безпеці вимагає нових підходів щодо формування концепції нової економічної стратегії розвитку по запобіганню корупційним явищам, як основній загрозі сучасності. Корупція, в умовах ведення бойових дій, не тільки є основою формування кримінальної економіки, а і основною загрозою національній безпеці держави. В умовах великої потреби у фінансах важливе значення набуває налагодження ефективної системи надходження коштів до бюджету. Відповідно до вище викладеного, зрозуміла, важливість запобіганню розвитку тіньової економіки.

В Законі України «Про запобігання корупції»- «Корупція» - використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки, пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка, пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [17].

Корупція, та тіньова діяльність тісно пов'язані між собою.

Важливим інструментарієм боротьби та запобігання корупції є громадські організації, як об'єднання, які незалежні від держави, від впливу корупційних чиновників. Хоча ступінь незалежної об'єктивної діяльності даних об'єднань частковий. В той же час, у них є певні переваги по профілактиці корупції та впливу на її запобігання шляхом поширення інформації та створення громадської думки, формування свідомого громадянського суспільства. Щоправда, існують ризики утворення «псевдо громадських організацій», які можуть сприяти корупції.

Ситуація зі сприйняттям корупції в Україні дещо погіршилася. Як свідчать дані оприлюдненого у вівторок, 25 січня, «Індексу сприйняття корупції» за 2021 рік (Corruption Perceptions Index - CPI), Україна за рік погіршила свій показник з 33 до 32 балів. Індекс є оцінкою від 0 (дуже високий рівень корупції) до 100 (вкрай низький рівень корупції). Його щороку оприлюднює міжнародна антикорупційна організація Transparency International. Таким чином, Україна посіла в рейтингу 122 місце, яке розділила з африканською Есватіні (Свазіленд). Торік Україна була на п'ять сходинок вище та посідала 117 місце в рейтингу, в якому представлені 180 країн. Як зазначають в «Transparency International Україна», індекс України у 2021 році погіршився, зокрема, через рішення Конституційного Суду від 27 жовтня 2020 року, яким він звільнив від відповідальності за недостовірне декларування топ посадовців, чиновників і суддів.

Україна, як і рік тому, має гірші показники сприйняття корупції, ніж майже всі її країни-сусідки. Єдиний виняток Росія, яка має 29 балів та посідає 136 місце в рейтингу. Натомість Молдова має 36 балів, Білорусь - 41, Угорщина - 43, Румунія - 45, Словаччина - 52, а Польща - 56 балів.

Цьогоріч, до незмінних лідерів CPI - Данії та Нової Зеландії доєдналася і Фінляндія. За рік вона покращила показник на 3 бали і тепер, як і топи списку, має 88 балів зі 100 можливих. Серед інших змін у топі рейтингу: Норвегії вдалося випередити Швейцарію та разом із Сінгапуром та Швецією набрати по 85 балів.

У кінці рейтингу залишаються країни з нестабільною політичною ситуацією, військовими конфліктами та де уряди лише частково контролюють територію держави - Сомалі (13), Сирія (13) та Південний Судан [11].

Середній бал по світу в CPI 2021 залишається незмінним і становить 43 бали десятиріччя, зазначають у «Transparency International Україна».

«Загалом CPI 2021 демонструє, що у 2021 році знову не відбулося значної зміни та, зокрема, значного прогресу у протидії та боротьбі з корупцією на рівні всіх 180 країн, які розглядаються в дослідженні. За останнє десятиліття така повільна динаміка характерна для більшої частини світу - так, дві третини всіх країн досі не подолали поріг у 50 балів зі 100», - вказують в організації.

Експерти зазначають, що у 2021 році в межах дослідження CPI Transparency International виявила закономірність між рівнем корупції та забезпеченням державою прав і свобод людини. «Починаючи з 2012 року, громадянські свободи в 90 відсотків країн стагнували або знижувалися. Згідно з фінальним дослідженням, корупція сприяє як порушенню прав і свобод людини, так і занепаду демократії», - йдеться у звіті Transparency International.

Крім цього, корупція та безкарність сприяють і небезпечному клімату для правозахисної діяльності. З сотень випадків убивств правозахисників у 2020 році, 98 відсотків трапилось у 23 країнах з високим рівнем сприйняття корупції в державному секторі (з показником Індексу менше ніж 45 балів), вказують в організації. [22]

Також, серед негативних факторів - зміни до антимонопольного законодавства, втручання у роботу Вищого антикорупційного суду (ВАКС), загальне зростання тиску на антикорупційну екосистему, у тому числі через тривалу відсутність постійних керівників в інституціях. Ще одним фактором пониження у рейтингу стала затримка з імплементацією судової реформи.

«2018 рік Україна піднялася в міжнародному рейтингу «Індекс сприйняття корупції». Наша країна отримала 32 бали, посівши 120 місце, замість 130 в 2017 році. Аналітики ТІ відзначили, що в Україні спостерігається «певне зменшення рівня корупції у відносинах між бізнесом та державними структурами». Цьому посприяло введення автоматичного відшкодування податку на додану вартість. «Таким чином, очевидно, що прогрес останніх років було забезпечено головним чином реформами, які були розпочаті ще в 2014 році. Однак одним із головних стримуючих факторів антикорупційного прогресу досі залишається брак політичної волі», - акцентували в організації.

Рейтинг ТІ було розраховано на основі дев'яти досліджень авторитетних міжнародних організацій та аналітичних центрів: Всесвітнього економічного форуму, Міжнародного інституту розвитку менеджменту, Freedom House та інших» [18].

Корупція досягаючи свого критичного рівня перетворює державу у кримінально-корумповану злочинну структуру. Яка несе загрозу усій світовій демократичній спільноті.

Висновки.З вище викладеного можна зробити висновок, що комплексно досліджень з економічної точки зору корупції на усіх рівнях, як фундаментальної частини світової організованої злочинності не велась.

Для ефективного запобігання корупції необхідно, на наш погляд, створити постійну діючу міжнародну, міжвідомчу координаційну раду з питань боротьби з відмивання коштів та фінансуванням тероризму та корупції. Провести реформування нині діючих

підрозділів, які запобігають корупції. Створити підрозділ антикорупційної розвідки відповідно до потреб сьогодення.

1. *Бородюк В., Приходько Т., Турчинов О.* Оцінка стану тіньової економіки України та методи розрахунків її обсягів. Київ: 1997. — 138 с.; 2. *Засанський В.В.* Детінізація економіки в перехідних суспільствах: управлінський аспект: монографія. Львів: Політекс, 1998. — 309с.; 3. *Клименко І.* Бедность — это богатство, или Самая большая тайна государственных финансов. День, 1998 (2 декабря). — С.4.; 4. *Никифоров Л., Кузнецова Т., Фельзенбаум В.* Теневая экономика: основы возникновения, эволюции и ослабления. Вопросы экономики, 1991. — № 1. — С.100-111; 5. *Турчинов О.В.* Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження. Київ: „АртЕк”, 1995. — 300 с.; 6. *Gutmann P.* The Subterranean Economy. — *Financial Analysts Journal*, vol.33, 1977; 7. *Sutherland E. H., Cressey D. R.* Principles of Criminology. New York, 1966. — P. 81-82; 8. Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей. URL:[https://www.fatf-gafi.org/publications/?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate)) (дата звернення: 15.01.2019); 9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. Конвенція Організації Об'єднаних Націй URL: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/finmonitoring/interdocs>. (дата звернення: 15.01.2019); 10. Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму. Директива Європейського парламенту URL: [<http://www.ssmc.gov.ua/activities/finmonitoring/interdocs>. (дата звернення: 15.01.2019); 11. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму Конвенція, Міжнародний документ від 16.05.2005. Дата оновлення 01.06.2011 http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_948. (дата звернення: 15.01.2019); 12. Тероризм. Вікіпедія URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 15.01.2019); 13. Глобальний тероризм: методичні підходи до вивчення URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05sivmpv.pdf> (дата звернення: 15.01.2019); 14. *Кузнichenko C.O.* Тероризм як загроза міжнародній безпеці URL:http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/bozk/2010_23/23text/g06.pdf (дата звернення: 15.01.2019); 15. Про боротьбу з тероризмом. Закон України від 20.03.2003 № 638-IV Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 25, ст.180. Дата оновлення 04.11.2018 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 15.01.2019); 16. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. Дата оновлення 24.11.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> (дата звернення: 15.01.2019); 17. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Дата оновлення 31.08.2018. URL: (дата звернення: 15.01.2019); 18. Индекс сприйняття корупції: Україна піднялася відразу на 10 позицій URL:www.obozrevatel.com/ukr/economics/index-spriinyattya-koruptsii-ukraina-pidnyalasya-vidrazu-na-10-pozitsij.htm (дата звернення: 15.01.2019); 19. Anticorruption portal URL: <http://www.acrc.org.ua/> (дата звернення: 15.01.2019); 20. Українська правда. Силовики викрили корупційну схему в ДСНС: понад 50 обшуків URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/31/7365509> (дата звернення: 4.09.2022); 21. Фігуранти справ НАБУ використали війну, щоб себе «відбілити» - ЦПК URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/4/7361867/> (дата звернення: 4.09.2022). 22. Україна опустилася в рейтингу «Індекс сприйняття корупції» URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-opustylasya-v-reitynhu-indeks-spryniattya-koruptsii/a-60541369> (дата звернення: 4.09.2022).

1. *Borodyuk V., Prykhodko T., Turchynov O.* Assessment of the state of the shadow economy of Ukraine and methods of calculating its volumes. Kyiv: 1997. — 138 p.; 2. *Zasansky V.V.* Detinization of the economy in transitional societies: management aspect: monograph. Lviv: Politeks, 1998.-309p.; 3. *Klymenko I.* Poverty is wealth, or the greatest secret of state finances.

Day, 1998 (December 2). — P.4.; 4. *Nikiforov L., Kuznetsova T., Felzenbaum V.* Shadow economy: basics of emergence, evolution and weakening. *Economic issues*, 1991. No. 1. — P.100-111; 5. *Turchynov O.V.* Shadow economy: theoretical foundations of research. Kyiv: «ArtEk», 1995. — 300 p.; 6. *Gutmann P.* The Subterranean Economy. - *Financial Analysts Journal*, vol. 33, 1977; 7. *Sutherland E. H., Cressey D. R.* Principles of Criminology. New York, 1966. — P. 81-82; 8. Group for the development of financial measures to combat money laundering. URL: [https://www.fatf-gafi.org/publications/?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate)) (date of access: 15.01.2019); 9. United Nations Convention against Transnational Organized Crime. United Nations Convention URL: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/finmonitoring/interdocs>. (date of application: 15.01.2019); 10. On preventing the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing. Directive of the European Parliament URL: [\[http://www.ssmc.gov.ua/activities/finmonitoring/interdocs\]](http://www.ssmc.gov.ua/activities/finmonitoring/interdocs). (date of application: 15.01.2019); 11. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceeds of Crime and on the Financing of Terrorism Convention, International document dated 16.05.2005. Date of update 01.06.2011 http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_948. (date of application: 15.01.2019); 12. Terrorism. Wikipedia URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (access date: 15.01.2019); 13. Global terrorism: methodical approaches to studying URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05sivmpv.pdf> (access date: 15.01.2019); 14. *Kuznichenko S.O.* Terrorism as a threat to international security URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/bozk/2010_23/23text/g06.pdf (access date: 15.01.2019); 15. On the fight against terrorism. Law of Ukraine dated March 20, 2003 No. 638-IV Gazette of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2003, No. 25, Article 180. Date of update: 04.11.2018 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (date of application: 15.01.2019); 16. On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism, and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction. Law of Ukraine dated 14.10.2014 No. 1702-VII. Date of update 11/24/2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> (date of application: 15.01.2019); 17. On prevention of corruption. Law of Ukraine dated 14.10.2014 No. 1700-VII. Date of update 08/31/2018. URL: (access date: 15.01.2019); 18. Index of perception of corruption: Ukraine immediately rose by 10 positions URL: www.obozrevatel.com/ukr/economics/indeks-sprinyattya-koruptsii-ukraina-pidnyalasya-vidrazu-na-10-pozitsij.htm (access date: 15.01.2019); 19. Anticorruption portal URL: <http://www.acrc.org.ua/> (access date: 15.01.2019); 20. Ukrainian truth. Security forces exposed a corruption scheme in the State Emergency Service: more than 50 searches URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/31/7365509> (date of application: 09/4/2022); 21. Figures of NABU affairs used the war to «whiten» themselves - TsPC URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/4/7361867/> (access date: 09/4/2022); 22. Ukraine has fallen in the «Corruption Perception Index» URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-opustylasia-v-reitynhu-indeks-spryniattia-koruptsii/a-60541369> (access date: 09/4/2022).